

BẢO VỆ QUYỀN SỞ HỮU TRÍ TUỆ TRƯỚC LÀN SÓNG AI

🔗 YẾN CHI

NGHIÊN CỨU QUYỀN SỞ HỮU TRÍ TUỆ LIÊN QUAN ĐẾN SẢN PHẨM AI TẠO RA KHÔNG CHỈ LÀ MỘT NHU CẦU LÝ THUYẾT MÀ CÒN LÀ MỘT VẤN ĐỀ THỰC TIỄN CẦN ĐƯỢC GIẢI QUYẾT. ĐÓ CŨNG CHÍNH LÀ GÓC NHÌN CỦA PHẠM THU MINH, SINH VIÊN TRƯỜNG ĐH LUẬT, ĐHQGHN - NGƯỜI VỪA GIÀNH GIẢI NHẤT NGHIÊN CỨU KHOA HỌC SINH VIÊN CẤP ĐHQGHN 2024 VỚI ĐỀ TÀI “USING COPYRIGHTED MATERIALS TO TRAIN GENERATIVE AI AND POTENTIAL COPYRIGHT INFRINGEMENT: EXPERIENCE OF THE US AND RECOMMENDATIONS FOR VIETNAM”.

Với sự bùng nổ của công nghệ AI sáng tạo trong những năm gần đây, vấn đề quyền sở hữu trí tuệ đối với các sản phẩm được tạo ra bởi AI đã trở thành một chủ đề thu hút sự quan tâm từ các chuyên gia, nhà phát triển công nghệ và các cơ quan pháp lý trên toàn thế giới. Tại các quốc gia phát triển như Mỹ, đã có hàng loạt vụ kiện liên quan đến vấn đề này, phản ánh sự căng thẳng giữa các bên có quyền lợi đối lập: từ người sáng tạo, các tổ chức đào tạo mô hình AI, cho đến các công ty công nghệ và người tiêu thụ sản phẩm AI.

Tại Việt Nam, theo báo cáo công bố vào tháng 11/2024 của Google, tiềm năng từ AI có thể đem lại lợi ích kinh tế ước tính lên tới 1.890 nghìn tỷ đồng, tương đương 79,3 tỷ USD cho các doanh nghiệp vào năm 2030, nếu các công

cụ AI được áp dụng rộng rãi. Trong khi đó, Việt Nam hiện vẫn chưa có những tranh chấp pháp lý nổi bật, nhưng nhu cầu nghiên cứu và chuẩn bị các cơ chế pháp lý liên quan đến quyền sở hữu trí tuệ đối với các sản phẩm AI là hết sức cấp bách.

Trong bối cảnh đó, nghiên cứu quyền sở hữu trí tuệ liên quan đến sản phẩm AI tạo ra không chỉ là một nhu cầu lý thuyết mà còn là một vấn đề thực tiễn cần được giải quyết. Đó cũng chính là góc nhìn của Phạm Thu Minh, sinh viên Trường ĐH Luật, ĐHQGHN - người vừa giành giải Nhất nghiên cứu khoa học sinh viên cấp ĐHQGHN 2024 với đề tài “Using copyrighted materials to train Generative AI and potential copyright infringement: Experience of the US and Recommendations for Vietnam”.

Theo bạn, tầm quan trọng của việc nghiên cứu quyền sở hữu trí tuệ trong bối cảnh AI sáng tạo phát triển mạnh mẽ ở các quốc gia, đặc biệt ở Việt Nam là gì?

Vấn đề bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ trong kỷ nguyên AI hiện nay đang trở thành một chủ đề nóng tại nhiều quốc gia, đặc biệt là Mỹ, nơi đã chứng kiến rất nhiều vụ kiện và tranh chấp pháp lý. Điều này liên quan đến quyền lợi của nhiều bên: từ người sáng tạo, các tổ chức đào tạo mô hình AI, cho đến các công ty công nghệ và người tiêu thụ sản phẩm AI. Ở Việt Nam, dù chưa có vụ kiện lớn nào xảy ra, nhưng việc nghiên cứu và chuẩn bị cho các tình huống pháp lý liên quan là rất cần thiết, đặc biệt trong bối cảnh mà vấn đề sở hữu trí tuệ vẫn còn nhiều thách thức. Vì thế, tôi cho rằng nghiên cứu quyền sở hữu trí tuệ trong lĩnh vực AI sáng tạo là vô cùng quan trọng.

Việc xây dựng một khung pháp lý và chính sách về quyền sở hữu trí tuệ liên quan đến AI là một công việc cần nhiều thời gian, công sức và nguồn lực. Mặc dù nghiên cứu của tôi có quy mô nhỏ, nhưng tôi hy vọng nó có thể đóng góp một phần vào hệ thống nghiên cứu về sở hữu trí tuệ tại Việt Nam, giúp tạo tiền đề cho việc phát triển các chính sách và quy định liên quan đến AI. Một nghiên cứu dù nhỏ cũng có thể là nguồn tư liệu quan trọng để các cơ quan chức năng tham khảo khi xây dựng luật lệ và chính sách trong tương lai.

Những kết luận của đề tài có thể hỗ trợ các nhà phát triển GenAI và các tổ chức công nghệ như thế nào trong việc tuân thủ Luật Sở hữu trí tuệ?

Một trong những vấn đề tôi đề cập trong nghiên cứu là việc các nhà phát triển AI có

thể sử dụng các tác phẩm của người khác mà không cần xin phép hay trả tiền, nhưng phải tuân thủ một số điều kiện nhất định. Cụ thể, họ cần phải ghi nhận thông tin tác giả và tác phẩm gốc, công khai credit cho người sáng tạo, hoặc nếu tác giả yêu cầu, họ phải loại bỏ dữ liệu đó khỏi mô hình AI. Mặc dù hiện tại chưa có quy định chính thức trong luật pháp về vấn đề này, nhưng tôi tin rằng các công ty công nghệ hoàn toàn có thể thực hiện những yêu cầu này. Quan trọng hơn, đây là hành động thể hiện thiện chí của các nhà phát triển AI đối với cộng đồng sáng tạo, và nó giúp xây dựng một mối quan hệ hợp tác bền vững giữa các bên liên quan.

Bạn có thể chia sẻ một số góc tiếp cận thú vị và khác biệt trong nghiên cứu mà bạn đã sử dụng khi tìm hiểu về vấn đề bản quyền liên quan đến AI?

Khi nghiên cứu, tôi đã đọc một bài viết về

vụ kiện giữa Andersen và Stability AI, liên quan đến việc các nhà phát triển AI sử dụng các tác phẩm nghệ thuật mà không xin phép để huấn luyện mô hình AI. Ban đầu, tôi cho rằng nghệ sĩ sẽ thắng chắc vì việc sử dụng tác phẩm mà không xin phép là một hành vi vi phạm quyền sở hữu trí tuệ. Nhưng khi tìm hiểu sâu hơn, tôi nhận ra rằng vấn đề không đơn giản như vậy. Nếu việc huấn luyện AI mang lại lợi ích cho cộng đồng hoặc nếu sản phẩm do AI tạo ra có sự khác biệt lớn so với tác phẩm gốc, các nhà phát triển AI vẫn có thể sử dụng tác phẩm đó. Điều này đã khiến tôi thay đổi quan điểm và hiểu rõ hơn về nguyên tắc cân bằng lợi ích trong luật sở hữu trí tuệ.

Ngoài các vấn đề pháp lý liên quan đến AI, tôi cũng nghiên cứu nhiều vụ kiện nổi bật trong lịch sử pháp lý Mỹ, nơi các bên đều có lý lẽ thuyết phục, nhưng tòa án lại đưa

ra những phán quyết rất bất ngờ. Điều này khiến tôi cảm thấy rất thú vị và tôi đã thu thập nhiều vụ kiện như vậy để nghiên cứu thêm. Đây là nguồn tài liệu phong phú mà tôi tin sẽ giúp ích rất nhiều trong việc hiểu rõ hơn về cách mà luật sở hữu trí tuệ hoạt động trong bối cảnh công nghệ phát triển nhanh chóng.

Quá trình thực hiện nghiên cứu này gặp phải những thách thức gì? Bạn đã vượt qua những khó khăn đó như thế nào?

Khó khăn lớn nhất chắc là lúc tìm hiểu về cách xây dựng mô hình AI và cách nó hoạt động để hiểu được bản chất của vấn đề. Cực kỳ nhiều tài liệu khác nhau, mà tôi cũng không phải dân công nghệ nữa, nên tự mò mẫm nhiều. May là có internet nên tôi cũng tự học được, và thành quả của tôi là tự tạo ra được một cái model nhỏ nhắn xinh xinh.

Những kiến thức và nghiên cứu từ Trường ĐH Luật, ĐHQGHN đã giúp bạn tiếp cận và phân tích vấn đề bản quyền trong lĩnh vực AI sáng tạo như thế nào, đặc biệt là trong bối cảnh pháp lý hiện nay?

Tôi đã học được rất nhiều từ các thầy cô tại Trường ĐH Luật, đặc biệt là cô Nguyễn Bích Thảo, người đã truyền cảm hứng cho tôi trong nghiên cứu về sở hữu trí tuệ. Các bài giảng của cô, những ví dụ thực tế mà cô đưa ra, và các tài liệu mà cô cung cấp đều rất hữu ích. Một trong những tài liệu quan trọng mà cô giới thiệu là văn bản lấy ý kiến công chúng từ US Copyright Office về chính sách pháp lý liên quan đến AI và bản quyền. Đây là nguồn tài liệu vô cùng cập nhật, giúp tôi rất nhiều trong quá trình nghiên cứu của tôi.

Cảm ơn bạn về sự chia sẻ!